

جست‌وجوی کیفیت زندگی شهری در دل تجربه‌های شهری

فعالیت‌هایی اطلاق می‌گردد که با ساختار مدیریتی صحیح و ابتکار عمل توانسته‌اند، با بهره‌گیری از مشارکت حداکثری و استفاده بهینه از منابع موجود در طرح خود، به چارچوب‌های توسعه پایدار وفادار بمانند. این جایزه ملی نخستین جریان فرهنگی است که در حوزه بازآفرینی شهری مطرح شده و در میان جوایز مشابه، بالاترین جایگاه را در سطح ملی به خود اختصاص داده است.

در دوره نخست این برنامه، تأکید فرایند برنامه‌ریزی و تمرکز فعالیت‌ها بر شناسایی و غنی‌سازی پایه‌های نظری موضوع کیفیت حیات شهری بود که این مهم در مسیر مطالعات و هم‌اندیشی با متخصصان و مرور تجربیات مشابه محقق گردید. همچنین به سبب ماهیت ترویجی رویداد، فراهم آوردن فرصت‌های گفت‌وگو و راه‌اندازی جریان فکری در عرصه‌های مرتبط با موضوع در این برنامه‌ریزی مد نظر قرار گرفت. این هدف نیز با برگزاری چند نشست هم‌اندیشی دنبال شد. بنابراین، در دوره اول، به منظور شکل‌گیری انگاره‌های نظری موضوع و به بحث‌گذاردن آن در جامعه تخصصی و دانشگاهی، برنامه‌های متعددی طرح‌ریزی شد و به اجرا درآمد که عبارت بود از بررسی و معرفی نمونه‌های موفق ایرانی و غیرایرانی، راه‌اندازی وبگاه اینترنتی، برگزاری جلسات با صاحب‌نظران، برگزاری نشست‌های هم‌اندیشی در دانشگاه‌ها، تدوین ویژه‌نامه‌های تخصصی، برگزاری مسابقه عکاسی، برگزاری جشنواره، و انتشار ویژه‌نامه ۵۱-۵۲ فصل‌نامه هفت شهر.

چند اصل مهم در اجرای این برنامه‌ها مورد تأکید قرار گرفت: پای‌بندی به چارچوب‌های برآمده از دانش مرتبط با موضوع و به تبع آن نظارت و راهبری مستمر شورای علمی در فرایند انجام کار؛ بهره‌گیری از متخصصان حوزه‌های مختلف دانش؛ تلاش نه‌چندان آسان برای دستیابی به فهم و زبان مشترک؛

لزوم تحقق دستور کار شهری جدید و تعریف رویکردها و تدقیق در اصول و راهبردهای آن، که بی‌شک در گرو همفکری و همکاری اندیشمندان، متخصصان و حرفه‌مندان است، وزارت راه و شهرسازی را بر آن داشته تا با ایجاد فضای همیاری و مشارکت، کیفیت‌بخشی به زندگی شهری را به یک خواست عمومی تبدیل سازد و در جهت تحقق آن گام بردارد. رویکرد بازآفرینی شهری پایدار برای بهبود کیفیت زندگی در شهر بر اصولی همچون برنامه‌ریزی محله‌منا با رویکرد اجتماعی و مشارکتی، شناسایی ظرفیت‌های موجود برای توسعه و سرمایه‌گذاری، و تعیین نقش و مسئولیت کلیه کنشگران دخیل تأکید دارد. شرکت مادر تخصصی عمران و بهسازی شهری ایران، به عنوان نهاد متولی بازآفرینی شهری پایدار در محدوده‌ها و محله‌های ناکارآمد، به دنبال طرح دغدغه کیفیت‌محوری در ابعاد مختلف اقدامات بهسازی و نوسازی شهری و حساس کردن مدیران و متخصصان نسبت به موضوع اثرگذاری مطلوب اقدامات بر کیفیت زندگی مردم، از سال ۱۳۹۳ اقدام به راه‌اندازی برنامه فرهنگی «جستار کیفیت در تجربه‌های بازآفرینی شهری» کرده است.

محور اصلی این برنامه برگزاری رویدادی است که با اعطای جایزه ملی به بهترین تجربه‌هایی که به نوعی در مسیر بازآفرینی شهری قرار گرفته‌اند، به شناسایی و تقدیر از کنشگران اصلی این تجربه‌ها بپردازد. اهداف این رویداد از یک سو شناساندن تجربه‌هایی است که توانسته‌اند اثر آشکار و ملموسی در بهبود کیفیت زندگی شهروندان در بافت‌های شهری داشته باشند، و از سوی دیگر فراهم آوردن زمینه بحث و تبادل نظر درباره دلایل اثربخشی این تجربه‌هاست تا امکان انتقال دستاوردهای آن‌ها به دیگر اعضای جامعه حرفه‌ای و دانشگاهی فراهم شود. در این برنامه، «بهترین تجربه» به

و اعتباربخشی به یافته‌های نظری و ارزیابی‌های اولیه از طریق مشاهدات میدانی و گفت‌وگو با مردم. دوره اول این رویداد در سال ۱۳۹۴ با موضوع «اقدامات کالبدی با کارکرد در مقیاس محله» برگزار شد. بنا بر آرای شورای داوران، از میان آثار رسیده به دبیرخانه رویداد، ۱۳ تجربه در چهار دسته «ساخت تک‌بنا یا مجموعه مسکونی در بافت تاریخی»، «مرمت بناهای تاریخی ارزشمند»، «ارتقای کیفیت عرصه‌های عمومی در بافت‌های تاریخی» و «سامان‌دهی سکونت‌گاه‌های غیررسمی» به عنوان تجربه برتر انتخاب شدند.

با مرور فرایند و دستاوردهای دوره نخست برنامه و گسترده‌تر شدن حوزه مطالعاتی مرتبط با مفهوم و مداخلات اندیشه و تمدن ایران شهری در وزارت راه و شهرسازی، شورای سیاست‌گذاری برنامه متوجه تشابهات ارزشمندی میان تأکیدات اندیشه ایران شهری در حوزه نظر و ویژگی‌های تجربه‌های اثرگذار در حوزه عمل شد. پس از طرح موضوع پیگیری برنامه در چارچوب این اندیشه با اعضای شورای علمی، مقرر گردید عنوان برنامه به «جستار کیفیت در تجربه‌های بازآفرینی شهری در چارچوب اندیشه ایران شهری» تغییر یابد.

از آن‌جا که در این برنامه فرهنگی بنا بر آن بود تا به صورتی پایدار و مستمر، با طرح موضوعات مختلف در هر دوره و پیگیری آن‌ها به اشکال متنوع، در مسیر نیل به کیفیت مطلوب شهری گام برداشته شود، و پیرو طرح اولویت‌ها و مشورت با کمیته علمی رویداد، دو موضوع اصلی برای دوره دوم برگزیده شد. نخست، ارتقای کیفیت آن دسته از فضاهای عمومی در بافت‌های تاریخی شهر که مقیاس عملکردشان سطح شهر باشد و سرمایه شهر محسوب شوند. دوم، سامان‌دهی سکونت‌گاه‌های غیررسمی در شهرها که خود شامل دو دسته برنامه است: برنامه‌های مربوط به توانمندسازی ساکنان و برنامه‌های مربوط به ارتقای کیفیت کالبدی - کارکردی محیط زندگی در سکونت‌گاه‌ها. این دو موضوع در جایزه ملی «جستار کیفیت در تجربه‌های بازآفرینی شهری در چارچوب اندیشه ایران شهری» پیگیری شد، به همراه برگزاری جلسات گفت‌وگو با متخصصان، بررسی تجربه‌های برتر در رویدادهای مشابه این جایزه، برپایی نشست‌های هم‌اندیشی، برگزاری مسابقه عکاسی با موضوع کیفیت‌های زندگی در فضای شهری،

فراخوان معرفی کتاب‌های تألیف و ترجمه شده در این زمینه و انتخاب اثرگذارترین منابع مکتوب، و نهایتاً قرائت بیانیه داوران بخش اصلی و محورهای جنبی در مهرماه ۱۳۹۶. نظر به این که هدف اصلی این جریان فرهنگی، گفتمان‌سازی در مسیر بازآفرینی و کاربست اندیشه‌های نظری در عرصه عمل بوده است، مستندسازی و ارائه مباحث و دستاوردها در هر مرحله انجام شده و به آگاهی رسیده است. این ویژه‌نامه از فصل‌نامه هفت شهر، با مروری بر کل روند دوره دوم، چکیده‌ای از همه مستندات نظری و تجربی این دوره را در اختیار صاحب‌نظران و متخصصان عرصه بازآفرینی شهری می‌گذارد. بی‌تردید جستار کیفیت در تجربه‌های بازآفرینی شهری جز با همراهی و هم‌اندیشی تمامی کنشگران و اندیشمندان این حوزه به پایه‌گذاری انگاره‌های نظری و دستورالعمل‌های عملی برای ارتقای کیفیت در چارچوب بازخوانی اندیشه ایران شهری نمی‌انجامد. ضمن تقدیر از تلاش‌های همکاران ارجمند و دست‌اندرکاران این رویداد، از مدیران، هنرمندان و متخصصان عزیز تقاضا داریم با ارسال رهنمودها و پیشنهادات خود، این نهاد را در پیمودن هرچه پربارتر این مسیر یاری رسانند.